

Naturvärdesinventering Aspenäs 2:631

Lerums kommun, 2023

©Örnberg Kyrkander AB

Örnberg Kyrkander
Biologi & Miljö AB

Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB

www.ornborgkyrkander.se

Rapport:2023:635

2023-09-11

Framsida: NVO 1

Projektansvarig: Britta Lidberg

Handläggare: Louise Säf, Jonas Örnborg

Foto: Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB (upphovsrätt Örnborg Kyrkander)

Internt projektnamn: 635 – Hede 2:3 Naturvärdesinventering 2023 Lerums kommun

Uppdragsgivare: Lerums kommun

Uppdragsgivarens ombud: Åsa Edvardsson

Rapporten refereras: Lidberg, B., Säf, L., 2023. Naturvärdesinventering Aspenäs 2:631. Lerums kommun. (No. 635).
Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

Sammanfattning

I samband med kommunens detaljplanearbete för Hede 2:3 nordost om Lerums tätort har Lerums kommun köpt upp fastigheten Aspenäs 2:631 som angränsar till det redan befintliga planområdet. Aspenäs 2:631 täcker en yta om ca 2500 m². Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB har fått i uppdrag att utföra en naturvärdesinventering för fastigheten.

För det aktuella inventeringsområdet har en naturvärdesinventering gjorts enligt SS 199000:2014. Naturvärdesinventeringen har gjorts på *fältnivå* vilket inkluderar en förstudie såväl som en fältinventering. Detaljeringsgrad *medel* har använts och NVI:n har gjorts med tilläggen *naturvärdesklass 4, generellt biotopskydd, värdeelement, fördjupad artinventering, särskilt skyddsvärda träd* (tillägg utöver standard) och *invasiva främmande arter* (tillägg utöver standard).

Inventeringsområdet utgörs idag av tomtmark med gräsmattor, träd och buskar. På tomten står ett bostadshus, ett mindre uthus samt en grusuppfart. Området angränsar till exploaterade ytor i norr och öster och ohävdad buskmark samt tomtmark i söder och väster.

Totalt identifierades ett naturvärdesobjekt med förhöjda naturvärden motsvarande klass 4 (Visst naturvärde). I objektet finns träd och buskar av björk, bok, ek, hassel och gran. Samtliga träd är av ungefär samma dimension. Sly av blommande körsbär samt nypon förekommer i områdets sydöstra del. Det finns även flera högar med grenar och avverkat sly.

Inom området förekommer två björkalléer som omfattas av biotopskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. 11 § miljöbalken. Inom området identifierades även två skyddsvärda träd av trädslagen lind och ek.

Inom området påträffades fynd av de invasiva arterna parkslide (*Reynoutria japonica*) och kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*).

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Metod	5
Naturvärdesinventering (NVI).....	5
Resultat.....	7
Inventeringsområdet.....	7
Skyddade områden och andra sedan tidigare utpekade naturvärden.....	8
Tidigare artobservationer	9
Identifierade naturvärdesobjekt (NVO) med naturvärdesklassning	10
NVO 1. Öppen gräsyta med inslag av träd.....	11
Generella biotopskydd.....	12
Värdeelement.....	15
Fördjupad artinventering	18
Särskilt skyddsvärda träd.....	18
Invasiva främmande arter	19
Referenser.....	20
Bilaga 1. Analys av områdets känslighet för byggnation.....	21

Inledning

Lerums kommun arbetar med en detaljplan vid Hede i Stenkullen nordost om Lerums tätort. För närliggande områden gjordes naturvärdesinventeringar 2017 av Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB (Örnborg 2017) och 2021 av Svensk Naturförvaltning AB (Svensk Naturförvaltning AB 2021). Under 2023 ska en kompletterande naturvärdesinventering genomföras för fastigheten Aspenäs 2:631 (fig 1) som tillkommit i detaljplanarbetet.

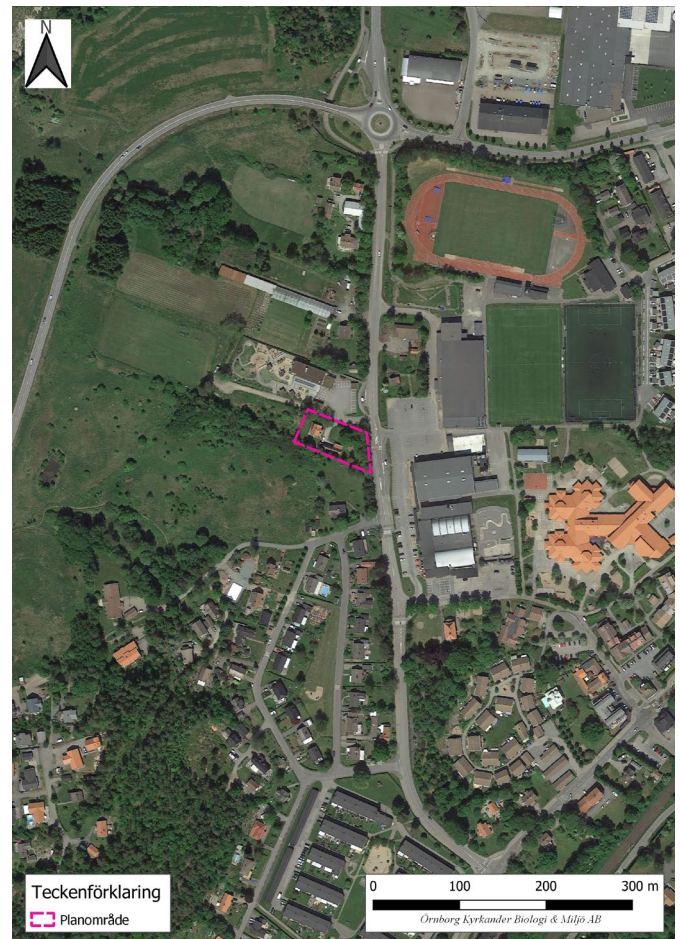
Lerums kommun har gett Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB i uppdrag att göra naturvärdesinventeringen för det område som tillkommit. Det aktuella inventeringsområdet lokalisering framgår av figur 1. Området omfattar ca 2500 m².

Metod

Naturvärdesinventering (NVI)

För det aktuella inventeringsområdet har en naturvärdesinventering gjorts enligt SS 199000:2014 och med stöd av SIS-TR 199001:2014 (Swedish Standards Institute (SIS) 2014). Den använda standardiserade metoden får numera anses gälla som nationell standard för naturvärdesinventering. Metoden är framtagen för att identifiera, avgränsa, dokumentera och naturvärdesbedöma geografiskt avgränsade områden, s.k. *Naturvärdesobjekt (NVO)*, med förhöjda naturvärden, vilka bedöms vara av betydelse för biologisk mångfald. Naturvärdesinventeringen har gjorts på *fältnivå* vilket inkluderar en förstudie såväl som en fältinventering. Detaljeringsgrad *medel* har använts vilket innebär att naturvärdesobjekt på 1000 m² eller mer samt linjeformade objekt med en längd av 50 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer identifieras. NVI:n har gjorts med tilläggen *naturvärdesklass 4*, *värdeelement*, *generellt biotopskydd*, *fördjupad artinventering*, *särskilt skyddsvärda träd* (tillägg utöver standard) samt *invasiva främmande arter* (tillägg utöver standard).

Förstudien har gjorts utifrån kartor, ortofoton och övriga tillgängliga faktaunderlag från området. Tillgängliga faktaunderlag som använts framgår av tabell 1.

Figur 1. På kartan visas aktuellt inventeringsområde (fastigheten Aspenäs 2:631). Fastigheten köptes upp av kommunen hösten 2022.

Tabell 1 Faktaunderlag som använts vid förstudien.

Källa	Underlag
SLU Artdatabanken (eget uttag)	Artportalen. Inrapporterade artobservationer, exklusive skyddsklassade rapporter, t.o.m. 2023-07-17
Länsstyrelsen Västra Götalands län	Informationskartan Västra Götaland – karttjänst
Skogsstyrelsen	Skogens pärlor - karttjänst
Naturvårdsverket	Skyddad natur - karttjänst
Naturvårdsverket	Nationella Marktäckedata – kartsikt

I förstudien identifierades och avgränsades preliminära delområden på en karta i QGIS. Dessa fick också en preliminär naturvärdesklass. Därefter inventerades områdena i fält i enlighet med modellen i SIS-standarden som utgår från bedömningskriterierna:

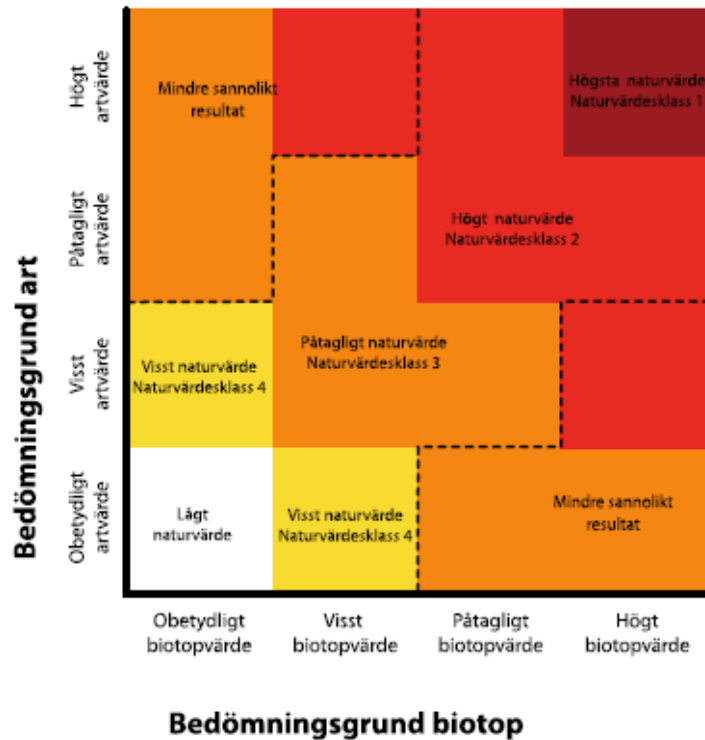
- **Art** (artrikedom samt förekomst av naturvårdsarter) (Hallingsbäck 2013)
- **Biotop** (biotopkvalitet samt sällsynthet och hot)

Vid fältinventeringen verifierades alternativt ändrades de preliminära klassningarna utifrån art- och biotopvärden som vägs samman till naturvärden enligt matrisen i figur 2.

Naturvärdesinventeringens fältinventering gjordes av Britta Lidberg och Louise Säf från Örnborg Kyrkander Biologi och Miljö AB den 4 maj 2023.

Gjorda bedömningar i samband med NVI ska kunna användas som ett strategiskt verktyg i samband med detaljplanearbete, exploatering i naturmiljöer och vid naturvårdande åtgärder och naturskydd. Naturvärdesinventering är dock ingen exakt vetenskap utan bygger på befintlig samlad kunskap som finns inom naturvård, ekologi och naturgeografi där många aspekter värderas och vägs samman. Den slutliga bedömningen kan sålunda förändras om ny kunskap tillförs för aktuellt område.

Vid allt kartarbete har koordinatsystemet SWEREF 99 TM använts.

Figur 2. En sammanvägning av bedömt art- respektive biotopvärde ger ett naturvärdesobjekts naturvärde på en fyrgradig skala enligt matrisen.

Resultat

Inventeringsområdet

Inventeringsområdet utgörs av en tomt med ett bostadshus samt ett uthus. In på fastigheten leder en kort grusväg och framför huset är en grusplan för uppställning av bil. Trädgården i övrigt utgörs av öppen gräsyta med förekomst av träd och buskar. De flesta träden är av ungefär samma dimension och utgörs av björk, ek, lind, bok och gran. Dessutom finns en relativt stor hassel samt diverse trädgårdsbuskar. Två träd sticker ut och det är den lind och den ek som noterats som värdeelement (se rubrik längre ned). Tomten är väl inramad av en trädkrans som sträcker sig runt hela fastigheten. Alldeles söder om fastigheten går ett dike. Diket är till största delen beskuggat av träd och sly. Inventeringsområdet angränsar till exploaterade ytor i norr och öster och ohävdad buskmark samt tomtmark i söder och väster.

Av historiska ortofoton framgår att det på 1960-talet stod ännu en byggnad vid fastighetens nordöstra kant. Vid vägen i öster stod även då en trädrad om minst fyra träd. Varken byggnaden eller trädraden kan skådas på ortofoton från år 1975. Den stora linden som står mitt på fastigheten skymtas på samtliga historiska ortofoton.

Figur 3. Bild från NVO 1. I bilden skymtas en björkallé samt övriga träd av trädslagen bok och ek.

Skyddade områden och andra sedan tidigare utpekade naturvärden

Inom inventeringsområdet finns två björkalléer som omfattas av biotopskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. 11 § miljöbalken. Dessa beskrivs nedan under rubrik Generellt biotopskydd.

Området ingår i värdetrakten Göteborg Sjuhärad för skyddsvärda träd (utpekad av Länsstyrelsen) samt värdetrakten Anten-Mjörn för skog med både ädellövskog och triviallövskog (utpekad gemensamt av Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen).

Tidigare artobservationer

En sökning i Artportalen efter arter som kategoriseras som naturvårdsarter samt invasiva främmande arter gav endast ett fynd inom aktuellt inventeringsområde för perioden 2000–2023. Vid fastighetens södra kant rapporterades fynd av den invasiva arten parkslide (*Reynoutria japonica*) 2021.

Fynd av naturvårdsarter inom de områden som naturvärdesinventerats sedan tidigare och som kan vara relevanta för det aktuella inventeringsområdet är fynd från år 2017 av åkergroda (*Rana arvalis*) och mindre vattensalamander (*Lissotriton vulgaris*) samt flera romsamlingar i anslutning till dagvattendammen, ca 200 m sydväst om aktuellt inventeringsområde (Örnborg 2017).

Identifierade naturvärdesobjekt (NVO) med naturvärdesklassning

Naturvärdesinventeringen resulterade i ett (1) identifierat naturvärdesobjekt med förhöjda naturvärden. Naturvärdesobjektet har bedömts hysa naturvärden motsvarande klass 4 (Visst naturvärde). Naturvärdesobjektet presenteras i figur 4 samt beskrivs nedan tillsammans med motiveringar till klassningen.

Figur 4. Identifierat naturvärdesobjekt inom aktuellt inventeringsområde.

NVO 1. ÖPPEN GRÄSYTA MED INSLAG AV TRÄD

Tabell 2. Grundinformation om objektet med avseende på naturtyp, areal och tilldelad naturvärdesklass.

Naturtyp	Park och trädgård	Areal	547 m ²	Naturvärdesklass	4

Allmän beskrivning

Objektet ligger i östra delen av inventeringsområdet längs med Gråbovägen. I objektets östra kant står en björkallé om åtta träd. Mellan träden växer trädgårdsbuskar tätt. Förutom träden i allén och trädgårdsbuskarna finns även träd och buskar av bok, ek och hassel. Samtliga träd bedöms vara av ungefär samma ålder. Inom objektet förekommer också sly av blommande körsbär samt en nyponbuske. Här finns även utlagda högar av nedtaget sly och grenar (fig. 5). Ett fåtal skott av parkslide (*Reynoutria japonica*) och kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*) observerades inom objektet. Även arten vintergröna (*Vinca minor*) påträffades på en yta om ca 6x5 m.

Bedömningsgrunder för områdets artvärden

Inga naturvårdsarter noterades i området som utifrån det bedöms ha ett **obetydligt artvärde**.

Bedömningsgrunder för områdets biotopvärden

Till områdets biotopvärden räknas att det förekommer lövträd av olika arter däribland ädellövträd. Blommande och bärande buskage är positivt för insekter, fåglar med flera. Utlagda slyhögar innebär skrymslen som kan utgöra skydd och livsmiljö för bland annat insekter, igelkottar och även fåglar som kan bygga bo i högarna. Sammantaget bedöms området ha ett **visst biotopvärde**.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

En sammanvägning av art- och biotopvärdet ger bedömningen att naturvärdesobjektet hyser ett **Visst naturvärde (klass 4)** (se tabell 2).

Figur 5. NVO 1. På bilden syns upplagda högar med ris och grenar av olika dimensioner.

Generella biotopskydd

Generella biotopskydd är biotoper som tack vare sina särskilda egenskaper är värdefulla för hotade djur- och/eller växtarter, eller som annars är särskilt skyddsvärda. De omfattas av 7 kap, 11 § MB (1998:808).

Totalt har två objekt som omfattas av det generella biotopskyddet identifierats inom inventeringsområdet och det är två björkalléer. Den östra allén står nedanför vägslängen intill Gråbovägen och består av åtta björkar, varav det första trädet (räknat från norr till söder) har en utvecklad hålighet i trädets huvudstam. De två träden längst i norr står helt eller delvis utanför inventeringsområdet. Den andra allén står längs med en mindre väg som delvis leder in till Åkerslätts förskola och fortsättningsvis in till en mindre vändplats invid en fotbollsplan. Den allén består av sju björkar. De biotopskyddade objekten presenteras i tabell 3 och figur 6. Inom de generella biotopskydden är det inte tillåtet att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som kan skada

naturmiljön i dessa. Om det finns särskilda skäl, får dispens från förbudet ges i det enskilda fallet. En fråga om dispens prövas hos Länsstyrelsen.

Tabell 3. Objekt som bedöms omfattas av det generella biotopskyddet. Lokalisering framgår av karta i figur 6 samt i rapportens tillhörande shapefiler.

Nummer	Typ	Beskrivning
1	Allé	Allén består av totalt 8 björkar varav 6 står inom inventeringsområdet.
2	Allé	Allén består av totalt 7 björkar, samtliga inom inventeringsområdet.

Figur 6. Objekt som bedöms omfattas av det generella biotopskyddet. Numreringen refererar till tabell 3.

Värdeelement

Inom eller precis utanför inventeringsområdet identifierades totalt två värdeelement, dessa presenteras i tabell 4 och figur 7 och 8.

För skyddsvärda träd finns ingen fastslagen definition utan här har noterats träd som bedömts vara av extra intresse på grund av relativt hög ålder, men utan att klassas som särskilt skyddsvärda. Urvalet blir på så sätt något subjektivt.

Båda värdeelementen är skyddsvärda träd och utgörs av trädslagen ek och lind. Lindan står mitt på fastigheten och har en stamdiameter på ca 86 cm. Eken står alldeles söder om inventeringsområdet och har en stamdiameter på ca 64 cm. Tack vare trädens storlek bedöms träden utgöra efterträdare till särskilt skyddsvärda träd. Eken har identifierats som värdeelement trots att dess stam står utanför inventeringsområdet, detta eftersom dess rotzon går in i området och därför kan påverkas av åtgärder som vidtas här.

Tabell 4. Identifierade värdeelement. Lokalisering framgår av karta i figur 8 samt av rapportens tillhörande shapefil.

Nr	Typ	Beskrivning
1	Skyddsvärt träd	Lind, 86 cm i brösthöjdsdiameter. Trädet har tidigare beskrivits eller hamlats.
2	Skyddsvärt träd	Ek, 64 cm i brösthöjdsdiameter.

Figur 7. Värdeelement nr 1, större lind med en stamdiameter på ca 86 cm.

Figur 8. Identifierade värdeelement inom inventeringsområdet. Den norra punkten är linden och den södra är eken.

Fördjupad artinventering

Inga fynd av naturvårdsarter gjordes inom området. Att observera är dock att det i diket, strax söder om inventeringsområdet, påträffades groddrom (fig. 9). Groddjur är fridlysta enligt 4-6 § Artskyddsförordningen.

Figur 9. Groddrom täckta av sediment från flödet i diket. Rommen påträffades i ett dike strax söder om inventeringsområdet.

Särskilt skyddsvärda träd

Inga särskilt skyddsvärda träd förekommer inom inventeringsområdet.

Invasiva främmande arter

Inom inventeringsområdet identifierades arterna parkslide och kanadensiskt gullris (fig. 10). Ingen av arterna omfattas av den förordning som rör invasiva främmande arter (EU-förordning nr (1143/2014)).

Att poängtera är dock att på grund av sina invasiva växtsätt är det troligt att även dessa, i framtiden, kommer tas upp på en nationell förteckning och därmed omfattas av olika förbud.

Figur 10. Fynd av kanadensiskt gullris och parkslide inom inventeringsområdet. Arterna omfattas inte EU-förordningen nr (1143/2014).

Referenser

- Hallingbäck, T. (2013). *Naturvårdsarter*. Uppsala: ArtDatabanken SLU.
- Naturvårdsverket (2014). *Allé. Beskrivning och vägledning för biotopen Allé i bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.* Stockholm.
- Svensk Naturförvaltning AB (2021). *Naturvärdesinventering (NVI) med inventering av invasiva arter*.
- Swedish Standards Institute (SIS) (2014). *Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) - Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. Utgåva 1*. Stockholm.
- Örnberg, J. (2017). *Naturvärdesinventering Hede 2:3, Lerums kommun*. Nr. 17. Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

Bilaga 1. Analys av områdets känslighet för byggnation

En analys av områdets känslighet för byggnation har genomförts i relation till resultatet av naturvärdesinventeringen för att identifiera behov av hänsynsåtgärder.

Inom inventeringsområdet identifierades ett naturvärdesobjekt, det bedömdes hysa naturvärden motsvarande klass 4 (Visst naturvärde). Objekt av klass 4 behöver i sig inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet bibehålls eller förbättras. Objekt av klass 4 är av betydelse för biologisk mångfald på lokal nivå och hänsyn bör därför tas till naturvärdena. De naturvärden som noterats inom inventeringsområdet utgörs till stor del av lövinslag, busksnår samt blommande och bärande träd och buskar. Detta är viktiga inslag för att skapa ett biologiskt rikt landskap men samtidigt är det värden som är möjliga att i relativt stor utsträckning återskapa på ny plats i händelse av att de måste exploateras. Viktigt är i så fall att genom kompensationsåtgärder ersätta naturvärdena i så nära anslutning som möjligt till det ursprungliga läget. Det som går förlorat vid kompensationsåtgärder är trädens ålder, finns det möjlighet bör därför gamla träd sparas. Inom detaljplaneområdet kan det därmed vara aktuellt att försöka återskapa vissa naturmiljöer genom plantering av blommande träd och buskar samt återskapa boendeplatser så som skrymslen och uppförande av fågelholkar. Avverkat material kan även läggas upp i faunadepåer. Nya träd och buskar som planteras som kompensation ska vara av sådan ålder att de kan förväntas blomma redan första året, detta för att få kontinuitet i blomningen. De ska dessutom vara av inhemska arter.

Inom inventeringsområdet förekommer två alléer som omfattas av det generella biotopskyddet enligt 7 kap. 11 § miljöbalken (figur 6). Bestämmelserna innebär att det är förbjudet att bedriva verksamhet eller vidta en åtgärd som kan komma att skada naturmiljön. Alléer är viktiga element i landskapet då de bl.a. fungerar som livsmiljöer, spridningskorridorer och ledlinjer för olika växt- och djurarter (Naturvårdsverket 2014). Alléträd är ofta solbelysta och innehar en högre ålder vilket innebär goda förutsättningar för lavar och insekter. Äldre träd har även en tendens att utveckla håligheter som erbjuder boplatser för bland annat fåglar. För åtgärder som kan komma att påverka biotopskyddsområdena ska dispens sökas hos Länsstyrelsen.

Två skyddsvärda träd noterades och dessa bör bevaras då de utgör värdefulla efterträdare. I synnerhet linden är värdefull i sig redan nu då den hade knotiga strukturer som skapar fler miljöer. Viktigt att notera är att ett trädets rotzon sträcker sig långt utanför kronan. Som riktlinje ska ett område på minst två meter utanför kronans ytterkant men helst 15 gånger stammens diameter skyddas.

För att undvika spridning av de invasiva arterna kanadensiskt gullris och parkslide bör dessa hanteras innan påbörjat arbete. Då bestånden i dagsläget bedöms som relativt små är det av stor vikt att dessa hanteras så fort som möjligt. Hantering kan innebära täckning, grävning samt masshantering då även mindre fragment av parkslide kan leda till vidare etablering.